



EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Belasting op excessieve beloningen

31.459 Wijziging van enige belastingwetten (Belastingheffing excessieve beloningsbestanddelen)

plenaire behandeling 9 december 2008 – Geert Reuten voor de SP-fractie

Mevrouw de Voorzitter.

We hebben dit wetsvoorstel min of meer te danken aan de CDA-fractie van de overkant. Het Belastingplan 2008 bepaalde een maximering van de belastingaftrekpost pensioenpremies in de derde pijler op de €185.000-grens. We hebben het dan over de 0,2%-topsalarissen. Het CDA liep hiertegen te hoop, en de PvdA volgde de coalitiepartner. In plaats van deze belasting op, ons inziens, excessief hoge inkomens, moest er een belasting gaan komen op uitzonderlijk excessieve beloningen – dat was de strekking van een vorig jaar aan de overkant aangenomen motie.¹

Het resultaat ligt nu voor ons. Met dit wetsvoorstel wordt de genoemde maximering teruggedraaid en komt er iets uitzonderlijks voor in de plaats. “Fiscale maatregelen topinkomens” zo heet het in een verdwaalde kop op bladzijde 4 van de Memorie van Toelichting, waar onder de aanpak van excessieve beloningen is opgesomd. “Verdwaald” want het voorstel gaat niet over topinkomens in het algemeen.

Ter oriëntatie geef ik drie cijfers. Het eerste betreft banen. Er zijn in Nederland ongeveer 14.000 **personen** met een **arbeids**inkomen van meer dan €185.000; dat is 0,2% van het aantal personen met een baan.² Het tweede betreft inkomens, niet alleen arbeidsinkomen maar ook overige inkomen: er zijn ongeveer 30.000 **personen** met een inkomen van meer dan €230.000; dat is 0,2% van het aantal personen met een inkomen.³ Ten derde meld ik dat tegen de 4000 **huishoudens** een inkomen boven de €500.000 genieten, dat is de top 0,03%⁴ (het cijfer voor het aantal personen met inkomen boven de ½ miljoen kon ik niet rap vinden – misschien heeft de staatssecretaris het paraat; en misschien kan de minister ons, in overleg met de staatssecretaris, laten weten hoeveel personen een arbeidsinkomen van meer dan €750.000, zeg maar de nieuwe Zalmnorm, ontvangen – ik wil het graag weten).

Ik zeg het allemaal ook even voor de VVD omdat de woordvoerder daar nogal eens de indruk wekt dat in dit bijna communistisch land de halve bevolking – de zogenoemde hardwerkende Nederlanders – een inkomen van boven een ton heeft, terwijl dit volgens de statistieken voor de top-2½% geldt. Voor een arbeidsinkomen van €750.000 moet iemand met het wettelijk minimumloon overigens 43 jaar werken – hard werken, en bijna z’n hele arbeidsleven dus.

¹ Motie Kortenhorst.

² CBS over 2004, €158.000 geëxtrapoleerd, 5% per jaar (factor 1,2)

³ CBS over 2005, €200.000 geëxtrapoleerd, 5% per jaar (factor 1,15)

⁴ CBS over 2005, gemiddelde van het 1000^{ste} promiel (11000 huishoudens) is €520.000. Vanwege scheve verdeling binnen het promiel (zie 10^e deciel en 100^e percentiel) ligt het promielgemiddelde waarschijnlijk bij de top 30% ervan (3300 huishoudens). Extrapolatie legt dit dan iets terug.

Hard werken voor relatief weinig geld, dat is pas echt hard, senatoren van de VVD!

Goed, we hebben het alles bij elkaar dus over het fiscaal rechtekken van topinkomen, of excessieve bestanddelen daarvan, bij minder dan 2 op de duizend arbeidsinkomens.

‘Topinkomen’ is relatief, en in beginsel niet normatief: bij een ongelijke inkomensverdeling kunnen we altijd een categorie zodanig benoemen, top 1%, top 10% enzovoorts. Anders ligt het bij “excessieve” beloningen, dat is een normatieve term, en het kabinet heeft ervoor gekozen de term “excessief” op te nemen in de titel van het wetsvoorstel. Wat zijn “excessieve beloningen”? Laten we eerst bezien wat dit wetsvoorstel ervan maakt.

1. Inhoud van het wetsvoorstel

1.1. Wat doet het wetsvoorstel: geen extra belasting van topinkomens

Wordt er extra belasting geheven bij mensen met topinkomens? Nee. Er liggen drie voorstellen.

Het eerste gaat over beloning van arbeid, in de vorm van ‘lucratieve’ vermogensbestanddelen of vermogensinkomsten; deze worden in het voorstel in beginsel belast in box 1. Maar het gaat hier per saldo niet om een extra belasting maar om een *reparatie* van de belastingwet zodat betrokkenen de normale belasting gaan betalen.⁵

Het tweede gaat over gouden handdrukken – het heet “vertrekvergoedingen”, NS-conducteurs zouden er dolblij mee zijn. Bij salarissen boven de €500.000 waar een vertrekvergoeding van meer dan €500.000 wordt uitgekeerd, volgt over het meerdere 30% belastingheffing bij de werkgever. De ontvanger van de gouden handdruk, hoe torenhoog ook, betaalt géén extra belasting.⁶

Het derde gaat over riant pensioenregelingen, in het bijzonder met “terugwerkende pensioenopbouw”. Bij salarisstijgingen boven de €500.000, en waar een eindlooppensioen is afgesproken, wordt over de pensioenpremie voor pensioen boven die €500.000, 15% belasting geheven bij de werkgever, forfaitair, gedurende per saldo 4 jaar.⁷ Wederom wordt niet de ontvanger belast.

Onder voorbehoud van wat ik dadelijk ga zeggen is de effectieve belastingopbrengst in het tweede geval overigens geen 30% doch 22% en in het derde geval geen 15% doch 11% omdat er immers voor 25,5% minder vennootschapsbelasting wordt betaald.

De drie belastingopbrengsten zijn respectievelijk 25, 25 en 10 miljoen euro – samen 0,01% van het BBP. Maar, ik zei het al, in geen van de drie gevallen worden topinkomens extra belast.

1.2. Solidariteit aan de top?

Hier tegenover komt, zoals gezegd, de maximering van pensioenpremieaftrek boven €185.000 te vervallen – dus de belastingopbrengst uit excessieve beloningen wordt teruggesluisd naar een iets bredere groep topinkomens.

⁵ Geraamde opbrengst €25 mln.

⁶ Geraamde opbrengst €25 mln.

⁷ Geraamde opbrengst €10 mln.

Solidariteit aan de top! – mijn fractie juicht het toe, want je moet natuurlijk ergens beginnen om het te leren. Dus we hebben een inkomensnivellering binnen de groep van, ons inziens, excessieve inkomens?

1.3. Denivellering: jammer voor Trees minimaal en Jan modaal

Zo lijkt het. Wacht. Gaat het echt slechts om topsolidariteit? Met de belasting op de genoemde lucratieve beloningen zit het goed: die worden geheven bij de ontvanger ervan. Maar voor de andere twee belastingen, geheven bij de onderneming, gaat het nu om loonkosten. Hum. Hoe zat het ook al weer met kosten en prijzen? Precies. Deze belastingheffing slaat neer in de prijzen. En dan is Jan modaal en Trees minimaal toch weer de ... – ik mag dat drieletterig woordje van de voorzitter niet zeggen, van mijn moeder ook niet, dus ik houd het op “de klos”, of beter, “droef af”.

Dus wat hebben we per saldo. Dit wetsvoorstel gunt inkomens boven de €185.000 een belastingaftrekpost. Die wordt voor 40% opgebracht door mensen die tot nu toe te weinig belasting betaalden – die met de genoemde lucratieve beloningen. Maar de andere 60% wordt betaald door alle consumenten, inclusief Trees minimaal en Jan modaal. Per saldo is het wetsvoorstel dus denivellerend, regressief. Ik neem aan dat de minister en de staatssecretaris deze conclusie delen, zo niet dan hoor ik het straks wel.

Ik kan het in dit licht dus niet eens zijn met PvdA-prominent De Kam die dit voorstel symboolpolitiek noemde. Aan de overkant is hem dit vrijwel kamerbreed nagezegd – het CDA zweeg. En de minister ontkende het niet, maar zei: “Mij persoonlijk lijkt niets mooier dan effectieve symboolpolitiek.”⁸ Maar het is voor 40% effectieve symboolpolitiek en voor 60% misleidende symboolpolitiek. Symboolpolitiek in ieder geval in zoverre dat de topinkomens niet in de breedte onttopt worden door belastingheffing. Kennelijk reikt de arm van de minister in het kabinet niet ver bij het *binnen*halen van geld.

Ik ga over tot qua cijfergehalte luchtiger onderwerpen.

2. Onderbouwing van het wetsvoorstel

2.1. Excessief

Wat zijn “excessieve beloningen”? Merkwaardig genoeg weigert het kabinet die vraag te beantwoorden. Op vragen daarover draait het kabinet daar in een brei van cirkelredeneringen steeds omheen. Misschien kunnen we er vandaag wel duidelijkheid over krijgen. Op de vraag, naar analogie, “wat is een kip”, antwoordt het kabinet “hum hum hum, dít is een kip, dát is een kip en dáár is ook een kip: we kennen drie gevallen van excessieve beloningen, niet meer en niet minder. Op welke grond déze dan excessief zijn, en andere derhalve niet – dat is de kernvraag – blijft het kabinet een antwoord schuldig.

Zowel mijn fractie als die van de PvdA vroeg in het voorlopig verslag naar een definitie van “excessieve beloningen” en voorts naar de uitgangspunten van het beleid hieromtrent. In de Memorie van Antwoord schrijft het kabinet [ik citeer]: “wat wel en wat niet als excessief kan worden aangemerkt is niet eenvoudig en per definitie kwalitatief van aard. Het is daarom niet mogelijk een

⁸ Handelingen TK 107: 7885.

sluitende definitie van excessief te geven.”⁹ Het kabinet meent dus wél te weten dat de definitie geen kwantitatieve doch een kwalitatieve zal zijn, maar niet wat de definitie verder inhoudt.

Op onze vraag of het kabinet dan een opsomming kan geven van andere excessieve beloningen dan de drie in het wetsvoorstel genoemde, kregen we geen duidelijk antwoord. Ik vraag het nu opnieuw, zijn er nog andere excessieve beloningen of hebben we het met deze drie gehad? Graag een helder antwoord.

Omdat het kabinet weigert – tot nu toe – een definitie van excessieve beloningen te geven, krijgt het geheel van Memorie van Toelichting en de overige toelichtende uitlatingen van het kabinet een wollig karakter. Zie, bijvoorbeeld, de Memorie van Antwoord waarin staat [ik citeer] “dat indien er evident sprake is van excessieve beloningsbestanddelen, overheidsingrijpen gerechtvaardigd is” [einde citaat].¹⁰ Dat is nietszeggend zolang het kabinet geen definitie van “excessieve beloningen” geeft. Ik zou zelfs zover willen gaan te stellen dat bij ontbreken hiervan de grondslag van het beleid én van dit wetsvoorstel in het geding is. Ik vraag het kabinet daarom opnieuw naar een definitie van “excessieve beloning”.

Het kabinet weigert een gouden handdruk van een half miljoen excessief te noemen en ook een half miljard (de Amerikaanse collega van de minister streek die op). Het kabinet weigert arbeidsinkomens van een miljoen of een miljard excessief te noemen.

Graag het commentaar van het kabinet op het ontbreken van heldere normen, en zo het ontbreken van een redelijke grondslag voor dit wetsvoorstel.

Dan is er nog de kwestie waarom voor twee van de drie maatregelen specifiek voor de grens van €500.000 gekozen is. Enerzijds stelt het kabinet [ik citeer]: “Het kabinet wil nadrukkelijk niet de indruk wekken dat inkomens boven de grens van € 500 000 per definitie excessief zouden zijn.”¹¹ Anderzijds stelt het kabinet [ik citeer]: “Gekozen is voor de grens van € 500 000 omdat die grens naar de mening van dit kabinet goed aansluit bij de maatschappelijke opvattingen met betrekking tot het onderscheid tussen normale en excessieve beloningsbestanddelen.”¹² [einde citaat] “De” maatschappelijke opvattingen? Kan het kabinet aangeven hoe die dan gewogen zijn? En in welk opzicht wordt in die opvattingen 16x modaal als “normaal” geduid?

Begrijpen we nu goed dat dit het kabinetsstandpunt is: als kabinet zeggen wij niet dat €500.000 per definitie excessief is, doch gezien onze weging van de maatschappelijke opvattingen kiezen wij er niettemin voor €500.000 als excessief te duiden? Houdt het kabinet vol dat in de maatschappelijke opvattingen slechts de gouden handdruk en de terugwerkende pensioenvoorziening van boven de €500.000 als excessief worden bestempeld en niet tenminste ook alle inkomens van boven de €500.000? – of wellicht die boven de €158.000? Mag ik de staatssecretaris en minister uitnodigen om samen er een paar uur op uit te trekken, naar een Schevenings etablissement, waar de minister in verkiezingstijd graag komt, of een Amsterdams café, waar ik wel eens kom, om daar wat mensen te vragen wat zij onredelijk, excessief, vinden?

⁹ Blz. 1-2.

¹⁰ Blz. 2.

¹¹ MvA blz. 2.

¹² MvA blz. 7.

2.2. Zelfregulering

Het kabinet heeft een “interventieladder” van 5 stadia opgesteld (zelf noemt het die “escalatieladder”, maar deze term wringt met mijn taalgevoel). Daarin staat zelfregulering op 4 boven wetgeving op 5. De minister zei in de Tweede Kamer:¹³ [ik citeer] “Als je een appèl hebt gedaan op de verantwoordelijke partijen ... en er nog sprake is van excessen, past het in ons economisch systeem dat de politiek direct intervenieert en overgaat tot het type wetgeving dat nu voorligt.” [einde citaat] Ik vraag de minister dan het volgende. Indien nu, ondanks deze wetgeving, de betreffende excessen voortduren, bijvoorbeeld de betreffende gouden handdrukken boven de half miljoen, dan gaat de voorgestelde wet kennelijk niet ver genoeg. Wat gaat hij dan doen? Kan hij toezeggen dat hij deze excessen dan bij wet gaat verbieden? Of gaat hij – tegen beter weten in – eerst nog eens het belastingpercentage verhogen?

3. Toekomstige wetgeving

3.1. Zelfregulering en consequenties financiële crisis

De SP meende al langer dat er geen positief verband is tussen hoge beloningen van directies – en andere beheerders – en hun prestaties. De argeloze krantenlezer moet de afgelopen maanden gedacht hebben dat het verband tussen beloning en prestatie in de financiële sector welhaast negatief lijkt te zijn. Tot voor kort stelde het kabinet zich op het standpunt van de afzijdigheid van loononderhandelingen in de marktsector, behalve als het om de “excessieve” beloningsbestanddelen gaat – de weerslag ervan vinden we nog in het onderhavige wetsvoorstel. Maar deze kabinetsopvatting van afzijdigheid lijkt nu te kantelen, zij het nog aarzelend. Op 3 november bepleitte de minister van Financiën, samen met de premier, in de *Financial Times Deutschland* om in de financiële sector de salarissen voortaan te laten goedkeuren door de toezichthoudende instanties. Ik heb daarover drie vragen. Ten eerste, gaat het om een regeringsstandpunt? Ten tweede, is het dan niet consequent deze goedkeuring ook voor de andere sectoren te laten gelden? Ten derde, wanneer kunnen we over een en ander wetsvoorstellen tegemoet zien?

3.2. CAO

In het verband van inkomenspolitiek via marktordening wil de SP-fractie graag van het kabinet weten of, TARA indachtig, de mogelijkheid dat alle salarissen en emolumenten voortaan onder de CAO vallen, deel uitmaakt van zijn beraadslagingen. Zo ja, kan de minister ons daarover inlichten. Zo nee, wat is de reden om sommige werknemerssalarissen nog steeds út te sluiten van de CAO?

3.3. Inkomenspolitiek via democratisering van het ondernemingsbestuur

De afzijdigheid van het kabinet ten opzichte van loononderhandelingen in de marktsector lijkt ook te kantelen in zoverre dat het kabinet de ondernemingsraden “spreekrecht” wil gaan geven over het beloningsbeleid. Iets is beter dan niets. Maar omdat werknemers en de ondernemingsraad organisch

¹³ Handelingen TK 2007/08, 107: 7861.

deel uitmaken van de onderneming stelt de SP-fractie zich op het standpunt dat aanzetten tot *democratisering van het ondernemingsbestuur* verdergaande ordening vergen. Natuurlijk, bij de politieke democratie zijn we ook begonnen met het recht om je mond te mogen opendoen. Is het kabinet bereid om democratisering van het ondernemingsbestuur meer serieus aan te pakken en om de ondernemingsraad tenminste instemmingsrecht m.b.t. de gehele beloningsstructuur van de onderneming te verlenen? Of, in zoverre dit als een ongeschreven recht ervaren wordt, dit recht te legitimeren?

Conclusie

Dit wetsvoorstel houdt zich afzijdig van extra belasting op topinkomens. Deels hebben we, voor een beslag van 40%, slechts een belastingwetreparatie tot normaal. Anderdeels slaat van de nieuwe belasting op excessieve beloningen 60% neer in verhoogde prijzen: dit is het Bos-Jager “excessieftopbelasting-prijs-spiraaltje”. In zoverre doet het wetsvoorstel niet wat het zegt te willen doen. Fijn voor het 100ste percentiel van het inkomensgebouw, jammer voor Truus minimaal, voor Jan modaal, maar nog ook voor Henri van 6x modaal. Mijn fractie verzoekt het kabinet om met maatregelen te komen die de excessief hoge inkomens echt aanpakken.